

Decreto & autoritate illustris & gratiosissimae Facultatis Medicae in Athenaeo Salano florentissimo, Moderante ... Dn. Johanne Theodoro Schenckio, ... Hanc dissertationem inauguralem de arthritide, pro supremis in arte medicâ honoribus, privilegiisque Doctoralibus ... consequendis, ad diem Novembris, M. DC. LXXI ... / publico examini submittit Christophorus Richter, Sitta-Lusatus.

Contributors

Schenck, Johann Theodor, 1619-1671.
Richter, Christoph.
Universität Jena.

Publication/Creation

Jenae : Litteris Nisianis, [1671]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ht9ffcnq>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

CHRISTO REGENTE!

Decreto & Autoritate illustris & gratiosissimæ Facultatis Medicæ in Athenæo Salano florentissimo,

MODERANTE

VIRO

Nobilissimo, Excellentissimo atque Experientissimo

DN. JOHANNES THEODORO

SCHENCKIO, Med. Doctore longè celeberrimo, Theoretic. P. P. famigeratissimo,

DN. PATRONO AC PROMOTORE ÆVITERNUM DEVENERANDO,

Hanc

DISSERTATIONEM INAUGURALEM

De

ARTHRITIDE,

PRO

Supremis in arte medicâ Honoribus, Privilegiisque

DOCTORALIBUS

more majorum solenni ac legitimo consequendis,

ad diem Novembris, M. DC. LXXI,

IN AUDITORIO MAJORE

horis pro- & pomeridianis

Publico Examini submittit

CHRISTOPHORUS Richter/

Sitta-Lufatus.

JENÆ, Litteris NISIANIS.

4

CHRISTO RECENTE!
Decretis & Autoritate Illustris & gra-
tiosissime Facultatis Medicæ in Alpe-
nao Salano honoratissimo
MORIVANTIS
VIRI

Nobilissimo, Excellentissimo ac sapientissimo
Dr. JOHANNI THEODORO
SCHEENCKIO, Med. Doctore longe celeberrimo,
Theoricæ P. P. Investigatissimo,
Dr. PATRONO AC PROMOTORI AULICUM DEVERENDO
Hanc

DISSERTATIONEM IN ALCURALEM
ARTHRITIDEM

PRO
Supplicis in arte medica Honoribus Privilegiisque
DOCTORALIBUS
promeritorum solenni ac legitime consequenda
ad hunc Novembrii M. DC. LXXV
IN AUDITORIO MAJORI
coram P. P. honorabilibus
Publicis Examinibus submittitur
CHRISTOPHORUS BRISTOL
Scripsit
Venerabilis Lectoris Nihilominus

CHRISTO REGENTE.

DISSERTATIONIS
DE
ARTHRITIDE,
PROOEMIUM.

ABinnumerabilibus & atrocissimis miseriis & calamitatibus divexari mortales, omnes uno ore confirmabunt. Modo perpendatur cujuslibet vita, status ac conditio, & ubique reperietur ingens confluxus ærumnarum, anxietatum, adversitatumque.

Missis autem hic omnibus aliis curis & infortunis, quæ toti humano generi superflue solent contingere, saltem ad considerationis incudem revocabimus id, quod ad morbos & dolores spectat, quippe qui nos in hac miseria-

2.

rum valle degentes, sine discrimine, sit etiam qui sit, truculento modo, & crudeliter invadere planè non verentur.

Quidam enim illorum hostium, immanitate suâ, summitatem structuræ humanæ sedemque rationis infestant, & ibi spiritus vario modo disturbant. Isti fortitudine suâ castellum vitæ irrumpunt, illudque succi vitalis fermentationibus vel tumultuantibus ebullitionibus devastare, & febrilibus æstibus comburere conantur.

Aliud horum agmen, in aliam conjuravit perniciem. Atque inter hos abdiectissimos hostes non infamam sibi sellam posuit impudens ille, tam potentissimorum Regum & Principum, quam aliorum inferioris conditionis hominum afflictor, **ARTHRITIS.**

Hic, inquam, afflictor, quantos ineffabiles cruciatus & molestias faciat, ii satis experiuntur, apud quos sedem fecit.

Cùm igitur jam de eo agendum, in animo quidem conceptum, sed illud conceptum arduum opus sit, omnino necessum erit, **DEITER, OPTIMI MAXIMI** ut solius curatoris & veri adjutoris implorare auxilium, ut **EO** ducente viâ tutâ incedi possit!

CAPITE PRIMO

traditur

Ὀνομασολογία.

ARthritidem nomen suum sortiri ἀπὸ τοῦ ἄρθρου id est articulo, (ubi tota ossium & earum partium quæ ipsum articulum conjungunt & ambiunt compages intelligitur) & in genere de articularibus omnibus [suis quidem speciebus competentibus] doloribus dici, *annuente etiam Aretæo de diuturn. lib. 2. c. 12.* dicente, quod sit: ξυνὸς πάντων τῶν ἄρθρων πόνος, communis omnium articularum dolor, nemini erit nescium.

Cur autem generalis dolor hic arthriticus sæpè & communiter speciali illo nomine, *Podagra*, indigitetur, rationem ante *Cratonem*, *consiliorum suorum* 253. *Cardanum in laude podagra*, & alios, *Galenus* affert *l. 6. aphor. 28.* quando scribit: *eos, qui arthritide, id est, omnium articularum doloribus infestantur, ut plurimum fieri prius podagricos, & quidem primò sentientes in pollice pedis.* Verum enim est, rarò, cum alii articuli afficiuntur, pedes esse immunes; sunt enim præ cæteris partibus, isti in crebriori & majori motu, quo humores vitiosi ad eos trahuntur; deinde à caloris fonte remotiores sunt pedes, Natura autem res noxias ad remotas & extremas partes, utpote habentes spiritus non tam copiosos, ideoque ad defluxionis resistentiam nõ adeò aptos, protrudere solet. Nõ semper tamè hoc fit, sed apud quosdã Arthritis initium facit in *manu*, sæpiusque eam initio invadit, & dicitur *Chiragra*; apud aliquos in *coxâ*, & ibi nomē habet *Ischia-da*; apud quosdam in *Genu*, ubi appellatur *Gonogra*; apud nonnullos in *pedibus*, & *Podagra* nuncupatur &c. Qualia quoque [addito nimirum affectuum singularum partium denominationibus, vocabulo ἀρρα, h.e. captura, cum quis captus, artubus libere uti non possit] finxit *Ambrosius Paræus de Arthrit. cap. 1.* malum hocce hærens in *articulo maxillæ*, *syagonagram*; in *cervice*, *Trachelagram*; in *spinâ dorfi*, *Rachysagram*; in *humero*, *Homogram*; in *cubito*, *Pechyagram* nominans. Quæ vocabula tamen usu hodierno tam trita non sunt, nec apud Græcos occurrunt.

runt, quamvis illi passim doceant: arthritidem pluribus in partibus generari posse; videturque ab illis ad Latinos devenisse, & morbum & nomen. *Plinius* enim *Hist. natural. lib. 26. cap. 10.* scribit: *Podagra, morbus rarior solebat esse non solum patrum & vorumque memoriâ, verum & nostrâ, peregrinus & ipse.* Et si antiquitus fuisset Italiae, forsan etiam ipsi nomen formatum esset. Invenitur etiam apud eundem *l. 27. c. 1.* vocabulum *mentagra*, quod non est eruditis in usu, neque ad arthritin exprimendam, sed foeditatem quandam faciei & pravam scabiem & lichenes significandos pertinens.

Barbaris Medicis credentibus: humores pro doloribus excitandis, guttatim in articulos instillari, *Gutta* fuit nominata; nonnullis *Arthetica*, referente *Amato lustano Centur. 4. curat. 45. pag. 253.* *Paracelso, de M^o lib. 1. cap. 2.* *Tatarus juncturarum* audit.

Quod pauperes quasi in odio habeat & raro propterea corripit, vocatur *ἡ ἀμύπηλα*, & Germanis jocose *die Herren Kranchheit*/ quia hi sunt sine laboribus, at venere & vino largius utuntur. Aliàs etiam apud Teutones, *das Zipperlein*/ *das Podagra*/ *die reissende Sicht in denen Gliedern.*

CAP. II

Περγυμάλογία, atque in specie realem arthritidis definitionem proponit.

Arthritis est dolor articulorum omnium & quidem partium nervosarum & membranosarum, à defluxu humoris serosi, acris & tartarei, progressu temporis in tophos abeuntis, & circa articulos nodos efficientis, ortus, per intervalla affligens, & motum liberum impediens.

Dolor loco generis positus formalem rationem exprimit. Qui cum sit symptoma, nec morbus, nec causa, dicendus erit, læsa enim adest actio partium sensui tactûs destinatarum. Tametsi non usque sit inconveniens, si fluxio attendatur & tumor, ad morbum

morbum & inflammationem referri posse. *Vid. Gal. 6. apb. com. 4. & P. Aëcius lib. 3. serm. 4. c. 9.*

Læsiō hęc non fit per plenariam ablationem, neque diminutionem, sed per *depravationem* ejusdem; satis enim injucunda, molesta ac tristis tunc adest sensatio, percepta quidem à tactūs sensu, sed à ratione tanquam superiori facultate dijudicata.

Nec affectus hic saltem subsistit in efficiendâ hęc sensatione ferè intolerabili, sed exinde quoq; producit impedimentum motionis liberæ, tandemque materiam peccantem ad articulos detrusam, pro varietate qualitatum & copię, in majores vel minores nodos, tumores aut tophos vi caloris præternaturalis tunc præsentis, in motūs præjudiciū transmutat.

CAP. III

De

Subjecto.

PRINCIPALE SUBJECTUM sunt membranosæ & sensu tactūs præditæ articulorum partes, quæ radicali humido & vitali balsamo instructæ, sedem facultati sensitivæ concedunt; ab actione autem violentâ & destructivâ humorum peccantium dolorificam stimulationem, vellicationem & continui solutionem patiuntur, & hinc tristis earundem sensus, seu dolor. *Adequatum*, ipsi articuli, ad quarum constitutionem, accidentariò licet, prædictæ partes membranosæ & nervosæ requirantur.

An ossa excludi mereantur, cum sensu tactūs destituantur, meritò dubitatur. Recentiorum opinio est illa vitaliter per se sentire, animaliter verò quatenus amiciuntur partibus membranosis & nervosis, quæ etiam veterum fuit sententia. Unde etsi in cavitatem articulorum ipsa quoque penetrat materia, uti etiam voluit *Petrus Salius Diversus de affectibus particul. c. 6.* quin & *avtasia* doceat mucore & ungvine acetabula ossium ad motum ordinarium non destitui, de cujus naturâ lege sis *Historiam seri sanguinis Excellentissimi Dni Præsidis nostri, denuò typis expressam:*

pressam: attamen inde minus oritur arthritis, nisi coaffecta una sint prædicta sensus tactus organa, adjunctæ nim. partes membranosæ. Hoc modo nec ligamentis, nec cartilaginibus omnibus sensus doloris potest denegari, cum & utraque sint in ossium articulis & membranosa veste non destituantur.

Nec concretionis materiæ morbificæ, tophorum & nodorum locus alius quærendus. Probè siquidem notandum extra has partes articulos firmantes & introeuntes, nullam propriè dictam fieri arthritidem, eo quod non omnis membranarum in partibus dolor hunc affectum constituat. Et licet non rarò erysipelatis in modum partes externe articulum ambientes sub primo invasionis initio corripiat, ad huc tamen arthritis dicendus non erit inde natus dolor, ceu alicubi docet *Galenus*.

Et hæc causa est, ob quam non solum partes sedem hanc constituentes, sed vicinæ quoque per consensum miserè affligantur, præcipuè verò cutis, quæ, ubi affectus aliquandiu duravit, incalescit & intumescit simul adeò, ut ægri vel levem etiam aëris commotionem plumulæve attactum tolerare nesciant.

Quod verò dolores alibi adeò valdè non sæviant, quam in articulis, exinde procul dubio contingit, quod natura acres humores μεθ' ὀργμῆν in articulum transfusos ejicere laborans, nec tamen exitum inveniens, materiam peccantem in angusto loco conclusam & concentratam quasi agitet & exerceat, quæqua versus impellendo, nec tamen viam expulsionis inveniendo. Ita enim fit quo humor influxus magis effervescat, & ferociâ suâ partes articuli membranas, vellicet, extendat & continuò molestat.

In alia etiam loca humores istos quandoque diffandi, testatur experientia, & autoritas rationibus non destituta confirmat.

Si enim materia copiosa & cum impetu affluxerit, jamque articulos repleverit, non vitio sibi vertit, quod reliquum habet in vicina transfundere; Quin sæpè ubi partes ignobiliores non sufficiunt, nobilioribus obtrudere, ex quo febre, dolore, tumore aliisque symptomatum generibus postea affliguntur.

7.
CAP. IV.

De

Causa immediatâ & mediatâ proximior, cum terminis à quo, & per quem.

C*Ausa immediata* est λύσις τῆς συνεχίας h.e. *continui solutio*, cohaerentium, connatarum, sensibilibumq; partium, magnitudine & celeritate conjuncta ἀρδρῶς καὶ βιάως, confertim & cum impetu vellicans, distendens & dividens earundem unitatem.

Non tamen consummata est, neque in factio, sed jam inchoans, atque in fieri, juxta id quod dicitur ab *Hippocrate*, dolores tunc oriri & persentiri, οὐδὲ τὰς ῥυτίδας τῆ πίε, dum pus fit, μὴ ὅ ῥυομένε, non autem confecto, 2. *apb.* 47.

Mediata proximior, influxio humoris, imprimis biliosi, falsi, ferofi, acris & tartarei, viscerum vitio generati, aucti, & qualitate tum primâ tum secundâ, imò & specificâ peccantis, secundum id quod docetur à *Galeno*, dolores omnes tumorum soboles esse, 10. *de composit. medic.* per genera.

Generatur autem, si *Hepar* præcipuè caliditate & siccitate, nimia laborans non faciat officium suum in separando à genuino sanguine serofas, biliosas & alias excrementitias scorias, sed illas, unâ cum bono succo sorbendas arteriis committat.

Symbolum pariter suum *ventriculus* & *intestina* pravâ suâ & insufficienti coctione assumptorum contribuunt. Malo enim existente chylo, malusque fit cruor & sanguis.

Præterea *Lien* munere suo malè defungens multum ad arthritidis generationem facit, quando nimirum tartareas illas atque fæculentas serofitates quas recipere in se, elaborare, & quod inutile est separare debebat, sanguini admixtas esse finit; quod præcipuè fit in illis qui scorbuto, tumore sive alio lienis vitio affecti sunt.

Quid *Renes* & *Vesica* hic conferant, docent excreta, nec non

B

multo-

multoties exfecti ex renibus & vesicâ calculi, copiosaque *Pea*, materia urinæ permixta, quæ intermixtâ excretionem debitâ, cum vitali liquore iterum conjuncta, non solum calculosorum, sed & arthriticorum, utpote magnam affinitatem inter se habentium dolorum mater evadit, adeo ut arthritidis sæpius in calculum, hic verò in arthritidem, transmissâ materiâ morbificâ ad articulos, mutetur.

Uterus ab *Aretæo* sexcentarum arumnarum in fœminis autor dictus, si & ipse quæ evacuare debet statim temporibus, non evacuat, ichores arthriticos massæ sanguineæ mediante circulatione communicat, quæ ad remotiores ceu debiliores partes protrusæ idem malum fovent.

Via per quas, mediante tractione & pulsione, ad articulos defertur materia hæc, sunt arteriæ, partibus articulorum nervosis & membranosis insertæ; quæ etiam manifestè instantibus arthriticis paroxysmis tumescere, incallescere, alienum & inordinatum pulsum & motum habere deprehenduntur. Ac primum enim fit affluxio, tam subito ipsum persentiri affectum, dolorificum hunc, apertè constat. Quo tempore si parti affectæ applicentur refrigerantia & repellentia, materia subito aliorum regurgitat, dolorque qui hæc in parte fuit, mox aliam affigit.

Quæ subitanea repulsio quod si introrsum vergat & ad cor se convertat, maxima inducit nec periculo mortis vacantia symptomata, præsertim ubi Natura succumbens non valet vitiosum istum hospitem denuò à sede suâ arcere & ad extrema iterum propellere.

Quæ omnia etsi evidenter docent, humores in arteriis & venis contentos affectum hunc continere & fovere, constat tamen ipsa quoque *vasa lymphatica* laticem suum vitiosum articulis quoque communicare, porosumque partium harum habitum replere, distendere & molesto doloris sensu inficere.

Cæterum quod hætenus de naturâ & origine materiæ peccantis arthritidis dictum est à dogmaticis, hoc *Chimici* etiam nonnulli adfirmant ab arte destillatoriâ rationibus desum-

tis. Ajunt enim, cum ob primævam terræ maledictionem, omnes aquæ, & terræ crescentia, & quæ iis vescuntur & satiantur animalia nobis tandem in cibum & potum inservientia, semper aliquid de vitiosâ & impurâ vel nitrosâ vel salino-sulphureâ aut aliâ, mineralium naturæ & saporis simili crudâ materiâ, hoc uberius, istud parcius, pro regionum, climatum, montium, vallium, mineralia habentium vel non habentium locorum diversitate, aut salis centralis, sive nitri naturæ conditione, attraherent, & illud, quod de his sumimus, viscera concoquentia si ritè disposita sint, à cruditatibus & scoriis tartareis ac nitrosis purgarent & separarent, in subtiliorem nutritionis gradum & spirituosum quid cogerent atque commutarent, purumque sic artibus admitterent, rem benè se habere; Econtrà verò Natura, disturbatis tribus principiis systaticis labefactata, cum dictas impuritates non secerneret, sed de die in diem, illam salino sulphuream subtilem, volatilem, instar crySTALLINI splendentis nivis materiam & ♀um in sanguine cumlaret, tandemque ad articulos, præsertim debiles ablegaret, tunc ibi, ab ejus vi igneâ, acri & constringenti, synoviam sive dulcem articulorum lympham exsiccare, & ad similitudinem lactis calidi, cui acetum infunditur, coagulari, & atrocitatem materiæ peccantis, prout species vel gradus salium & sulphurearum, tincturarum differunt, tanquam aqua fortis, vel spiritus urinæ, sive alumen, aut aliud sal acidum, urendo, pungendo, & vellendo exerceri.

Tartarum autem illam esse duplicem: *Resolutum*, qui appareat in sudoribus, urinis, lacrymis, pro varietate acredinis etiam distinctos dolores excitantem, & *solidum*, qualis in doliis vini, vel articulis, in lapideam aut cretaceam substantiam concrescit & adhærescit.

Secundum *Helmontium* acor peregrinus archeum irritans, mali hujus autor præcipuus statuitur, à quo spinæ illæ & tribuli lancinantes articulos.

Acidum efferum pancreaticum exsuperans partibus nervosis inimicum effervescentia inde suborta easdem parit mole-

stias, cumque alkalino principio impuro congregiendiens tophos producit.

Idem facit tùm acidum tùm alkali Tachenianum retri-
mentis tartareis conspurcatum & ad artus delatum.

Mediate cause remotiores sunt Naturales, Non-Naturales & Præternaturales.

Ex *NATURALIBUS* nativa articulorum dispositio debilis est, hæcque tùm hæreditaria, tùm connata, tùm adscititia.

Hæreditaria contrahitur quando parentes huic malo fuerunt obnoxii in eorumque sanguine & semine contagium ejusmodi latitat, quod postea in liberos transplantatur.

Connata est, si ipsi articuli in primâ conformatione ob accidens aliquod morbosum fiunt laxiores, molliores & ideò ad recipiendos humores affluentes promptiores.

Adscititia sive occasionalis oritur ab externis erroribus.

Ad has itaque debilitatas & ignobiliores partes detru-
dunt nobiliores & melius dispositæ quod sibi molestum est, nec
ulterius perferre volunt, dumque debiles robore destitutæ illis
repugnare non valent, id ipsum in se recipere retinereque co-
guntur.

SEXUM quod attinet: Viri tentantur hoc malo faci-
lius, rarius testante *Aretæo* mulieres, quæ tamen ob degene-
rem vivendi luxum ab eo hodiè non ita immunes spectantur,
adeò ut meritò *Celsus* in ipsas invehatur, quod *Hippocratem* mu-
lieres & Evnuchi podagrâ laborantes mendacem effecerint. Si-
quidem illæ non minus ac viri poculis certare jam assueverunt;
ad quod accedit, quod etiam in venerem & iram valdè procli-
ves, menstruisque retentis sæpiùs onustæ vitam transigant.

Imò ipsi Evnuchi, propter desidiam, inexplebilem eda-
citatem, generosorum vinorum immoderatam injurgitatio-
nem, & exinde enatam diætam inordinatam, non excipi pos-
sunt.

Inter *ÆTATES* censetur magis mali hujus ferax anno-
sa, & ob calorem nativum jam decrecentem debiles partes for-
tita.

tita. Inter rariora refertur ætas puerilis, non celebratis aphrodisiis. Puerum septennem podagricum vidit tamen *Paschalius*. Nos vidimus puerum XIII. annorum, qui ex multo vini usu sibi contraxerat chiragram.

II. Ex rebus *Non-Naturalibus* non ultimas ducit I. Aër, qui ejusmodi atomis arthritidem parientibus infestus secundum coeli, regionum, anni temporum vel tempestatum ἀνωμαλίαν, præsertim Vere & Autumno, dolores istos excitat, ut habetur apud *Coum* 6. apb. 55. Quod etiam adfirmare legitur *Paracelsus de morbis tartareis* scribens: *Quemadmodum vina in vasis, sic etiam ♀ in homine, paroxysmos tales efficiens, movetur verno tempore.* Quod & fieri docet, quando arborum flores & folia progerminant.

Astrales influxus accusatur, quando in horoscopo luminaria læduntur, ☿ ne, ☐ to, aut ♄ ne ♀ ni vel ♂ tis, & quidem, respectu coelestium domorum vel figurarum: γ. δ. ii. δ. m. ♄. H. pro tempore vel diurno vel nocturno.

2. *Motus & Quies* nocent quatenus inordinate, perverse & immoderate celebrantur. Cum nimirum ob exercitia statim post sumptum cibum instituta alimentum crudum ad partes rapitur, indeque articuli enervantur, debilitantur, calor nativus dissipatur, causaque in illos translata morbifica agitur. Otio autem nimio humores vitiosi per cutis poros non ejectioni cumulantur, & quasi stagnantes incallescunt, fermentantur, & tandem defavientes in tartarum coagulantur.

Ad quod etiam facit 3. *somnus*, præsertim meridianus, aut qui mox à peracto pastu instituitur, ubi coctio prima cruditates gignit à secundâ & tertiâ incorrigibiles.

Intempestivæ Vigiliæ calorem & spiritus à coctione ciborum avocant.

4. *Cibus & Potus* in quantitate & qualitate ἀμετρεῖ, hydram hanc Lernæam generat excitat, diuque fovet. Nocent hic cibi acres, nimis salsi & calidi, duri, omnesque alii coctioni refractarii, ac multum tartari & feri acris habentes.

Vina generosa, subtilissimum, volatilem, & ad corporis penitissi-

penitissima penetrantem salem & ~~q~~um continentia, qualia sunt: Moravicum, Bohemicum, Austriacum, Francicum, Ungaricum &c.

5. *Excreta & Retenta* multum opus ad malum hoc conferunt. Suppressæ enim evacuationes tum naturales tum artificiales, quæ per hoc vel illud corporis emissarium fieri debebant, morbo materiam & nutrimentum suppeditant.

Nimia venus robore nervos spoliât, sanguinemque spiritibus & nobiliori suâ parte, roscida, pingviori & quasi anodyno liquore privat, qui tenuior & acrior ad articulos deveniens, insimul debilitatem & dispositionem ad malum hoc promptè recipiendum illis imprimit. Nam Venus Baccho nupta, certissima podagræ mater evadit.

6. *Animi perturbata*, imprimis terror & ira, quatenus massam sanguineam incendunt, valdè agitant ac commovent, adque partes debiliores fortiter propellunt, hoc modo creberimas fluxiones podagricas causantur.

III. *Res præternaturales* quoque hujus mali promotores existunt. Inter cæteras intemperies principalis est calida & sicca.

Varii insuper morbi in arthritidem terminantur, nonnunquam febres, scorbutus, tormina viscerum, quando materiam ad extremitates rejiciunt; dolores idem nephritici, & calculosi affectus.

A rebus etiam supernaturalibus quartâ veluti causarum, remotarum classe, quæ arthritidem accersit, *fascina & veneficia* descendunt, de quibus *Chalderius, & alii* legi consuli que protulerunt.

CAP. V

De

Differentiis.

Generis ratione, arthritidis alia est recens, & brevius; alia inveterata, & diutius affligens. Alia est remissior alia est intensior

tenfior, alia cum tumore & inflammatione, alia planè nodosa & articulos incurvatos & immobiles reddens. Ex quibus, præsertim verò ex pollice pedis, cute disruptâ, aliquando exiit densus & glutinosus lentor, statim post exemptionem, chartæ illitus, in tophum concrefcens. Nonnunquam materia cretacea, ut *Forefius habet lib. 29. observ. 10.* Tandem etiam multi lapilli calcem referentes.

Respectu *partis patientis sive subjecti*, alia est universalis in omnibus ferè articulis, alia particularis, hanc vel illam partem excrucians, veluti podagra, chiragra &c.

Pro varietate *causarum* quoque differt. Hinc alia est endemia, alia hæreditaria, vel connata, vel adscititia &c.

CAP. VI

Signa diagnostica adfert.

HÆc arthritidis sunt vel *imminentis*, vel *incipientis*, vel *præsentis*.

Imminentis signa sunt: si non nullæ, vel omnes hætenus enumeratæ causæ præcesserint, & ægroti parentes podagrici fuerint, ipseque æger venerens admodum, vel strenuus vini potator existat.

Incipientis communiter esse feruntur, si posthac aliquando articulorum horrorem, rigorem, obdormiscentiam, punctiorem, dolorificam post levem aliquam compressionem sensationem, statim temporibus inflammatorium & formicarum, morsui similem dolorem, ardorem &c. æger persentiat.

Præsentis ex miserrimo ægri statu, molestissimis cruciatibus, & articulis quasi catenis constrictis reapse apparent.

Urinæ insunt bullæ parvæ sibi impendentes, & spuma aphrogalæ similis, dependentque in ejusdem urinæ reductione ad vitri latera minutissimi quasi capilli, quibus spiritus Θ is Ξ i signa-

signaturam nervorum exprimit. Urina destillata in ∞ Θ exaltans hoc malum quoque significat.
Causarum ratione, signa facile innotescunt, cujus nimirum genii hæc vel illa causa morbifica sit.

CAP. VII

Prognosin addit.

HÆc triplicis generis communiter existit, *Salutis & Mortis*, *Temporis & durationis*, & *modi eventus*, desumpta vel ab essentialiter inhærentibus, vel ab effectibus, vel à causis.

Quamvis autem hoc malum miserabilis affectus sit, & vires doloribus & vigiliis immodicis valdè debilitet, ut tandem, si diu duret, ægri succumbant: tamen sæpè ad longævitatē, prodest, dum res nocivas, quæ alios periculosiores morbos excitarent, ab intrinseco, à nobilioribus visceribus, ad exteriores & minus principales partes, articulos nempe, per intervalla & certas periodos natura protrudit.

Quod si verò onere oppressa adeò succumbat, quo minus materiam peccantem amplius vel ejicere, & ne ab extrinsecis ad interiora recedens, delirium, sive tremorem cordis, difficultatem anhelitûs, sudorem frigidum & pulsûs parvitatem afferat, resistere possit, mors in propinquo erit.

Plerumque quidem lethalis non est; curatu attamen satis difficilis; inveterata præsertim verissimum medicinæ opprobrium, id quod aliquando propter medici imperitiam, quandoque quod ægri morbum celant & alium prætexunt, sicque tempestivis remediis huic non occurrunt, sed per multos diætæ errores eundem confirmant, accidit.

Difficillimè sanatur, vel prorsus incurabilis est, ex laxatione ligamentorū quæ unà contingit in hoc affectu luxatio, quarum luxationum periculosissima est quæ in ischio fit, eo quod os femoris, acetabulo materiâ tophaceâ repleto, non nisi sectione,

Etione, quæ dubiosissima, reponi possit, & topica non adeò ac alibi penetrent, unde magnâ perseverante nervorum & vasorum compressione, cruris claudicatio & contabescencia sequitur.

Hereditaria, connata, quæ *senilia* corripit corpora, multisque gravibus, insolitis atque periculosis symptomatibus stipata, vix unquam integrè aufertur. Interdum sibi met ipsi exitium & gravissima symptomata unâ parat ægrotus, intempestivis contrâ vehementissimum paroxysmum adhibitis stupefacientibus & repellentibus, quæ humores articulis affluentes ad nobiliora retradunt.

Quæ à *causâ calidâ* fit difficilius curatur quàm à *frigidâ*, partim propter fortissimam in articulos impressionem & insinuationem, partim propter sævissima accidentia, ut sunt dolores atrocissimi, inflammationes, febres & vigiliæ, quibus totius corporis vires absumentur.

Aliquando etiam propter intolerabiles ejusmodi cruciatus ægros sibi ipsis violentas manus injecisse constat.

Recens arthritidis (DEI auxilio) per arcana singularia, [quale chemicum Parenti nostro dilectissimo ante non multum, tempus, cogitatione & industriâ non communi eruere licuit.] & optimè præparata medicamenta, si modò patiens bonam diætam observet, sæpius totaliter eradicari potest.

Quod ipsum paroxysmum attinet, de hoc ita scribit Hippocrates 6. aph. 49. Ὁ πόσα ποδαγρικὰ νοσήματα γίνονται, ταῦτα ἀποφλεγμίζονται ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις ἀποκαθίσταται: quibus-
cunque morbi podagrici fiunt, iis sedatâ intra 40. dies inflammatione, finiuntur, si nimirum medicus, ut Galenus in commento addit, in curatione nihil deliquerit, & ægri obedientes fuerint.

Licet autem Hippocrates affectum hunc numeraverit inter longos morbos, lib. 1. de morbis, cum ait: *necesse est hos esse longos, tabem, intestinorum difficultatem, podagram, fluxiones, &c.* Utrumque tamen stare poterit, prout vel de toto cursu, vel de tempore saltem paroxysmi accipitur, utpote qui vel longior vel brevior est, pro illius qui eum continet humoris

qualitate vel quantitate, atque prout nunc tenuior nunc crassior est; item pro ætate & viribus ægri, robore patientis par-
tis & pro tempore anni.

Modus Eventus statuitur quadruplex.

Primus & optimus est, cum à naturâ & medicamentis resol-
vitur ac dissipatur materia ad articulos fluens, ut aliquan-
do totum, aut magna tamen pars mali hujus abeat.

Secundus & pessimus esse fertur, quando arthritidis calor
præternaturalis, tenuiorem & serosam partem dissipat & ex-
siccat, relictumque \ominus & ♀ um condensat, coagulat, figit &
sic nodos atque callos irresolubiles efficit.

Tertius & rarissimus est, mutatione nimirum materiæ in
aliquid puri simile, & cum ichorosum, saniosum, salum exsu-
dans extra carnem & cutem erodit. Verè autem hæc mate-
ria non putrescit, propter \ominus ♀ i copiosum, serumque admix-
tum.

Quartus terminat malum transferendo materiam, vel
ad nobiliores, vel ad ignobiliores partes. Ad interiora & no-
bilia viscera, pulmones, cor, cerebrum &c. si transfertur
ibique permanet, ut plurimum lethalis ista erit *μετάστασις*.
Sin ad exteriora vel ignobiliora, tunc salutem portendit. Bo-
num etiam est supervenire varices, alvi fluxum, aut simile,
quid.

CAPUT ULTIMUM

Curationem arthritidis absolvit.

*C*uratio affectus hujus, aliorum more, nititur indicationi-
bus & materiâ auxiliorum.

Indicationis Curatoria est præsens malum ejusque cau-
sam continentem auferre, humores per vasa adfluentes deri-
vare, articulis insitos autem discutere & resolvere, quin ipsum
paro-

paroxysmum quoque dolorificum atque concomitantia symptomata, nempe vigilias, calorem & tumorem mitigare, motus impedimentum avertere, & quantum possibile nodos & tophos resolvere & eradicare.

Præservatoria occupata est circa novi affluxus prohibitionem, & quomodo causæ morbificæ reliquæ in herbâ quasi suffocari queant, eliminando id quod quantitate, & alterando id quod qualitate nocere potest.

Vitalis vires cum totius, tum partium affectarum respicit, jubetque quod sanitatis superest per bona alimenta conservare, partes verò mittentes per medicamenta convenientia corrigere, quæ verò recipiunt, tum alimentis tum medicamentis competentibus corroborare & munire.

Materia auxilii ex triplici fonte usitato est petenda.

Ex *CHIRURGICO* primò *Venesectio* est. Cum itaque fomes & causâ mali in massâ sanguineâ lateat, hæc autem in corpore & vasis abundans, vitioso motu commoveatur, & quasi ebulliat, & dolor ad affectas partes magis & magis materiam attrahat, ut inde arthritis augeatur vel febris succedat, non inconsultum erit, dummodo vires & ætas concomitantiaque symptomata admiserint, in principio venam affectæ parti oppositâ aperire; Nimirum si dolor in dextro brachio hæreat, venam sinistri, & è contra; si verò pes vel coxendix laboret, è directo positam, nempe in ejusdem latere cubiti aut etiam poplitis vel malleoli, Ischiadicam dictam, aliquando secundum *Platerum* in crure sano secare, & justam non nimiam sanguinis quantitatem extrahere, semperque in hoc opere ad bonam cœli constellationem respicere.

Nullâ autem præsentē plethorâ nec aliâ urgente necessitate, infrugiferum erit hocce genus præsidii suadere velle, utpote ex quo calor nativus & spiritus qui malum vincere, & materiam in tophos abeuntem atque contracturam efficientem dissolvere & ejicere debebant, bonâ sui parte absumuntur & dissipantur.

Venesectionis vicem implent *Cucurbitula scarificata*,

incipientibus doloribus, & quidem [si felicius operari debeant] ipsâ plenilunii horâ appositæ & sanguine iis extracto, collecto, vitreæque tabulæ illito & in formicarum acervum, defosso; hoc enim devorato dolor cessat.

Alias nota est hîstoria *Philandri à Sitiwaldt*, cujus eadem in re meminit suis in *Visionibus Satyricis*.

Hirudines commodè applicantur hæmorrhoidum fluxui assuetis, si malum inde fomitem acceperit.

Fonticuli ritè excitati ad præservationem conferunt.

Friktiones revulsionis & discussionis; *Vesicantia* serie evacuationis ergò nonnunquam admittuntur; *Ulsio* verò & *venarum excisio*, vix ullum moderno seculo locum inveniunt.

II. Ex *PHARMACEUTICO* medicamentorum, variorum evacuantium & alterantium simplicium & compositorum, veterum & recentiorum suppellex desumitur. Hic cum satis prolixè tractetur à Practicis, eorumque ferè innumera volumina sint referta præscriptionibus, formulisque, talibus autem in curatione non absolute insistendum, sed ad circumstantias & accidentia, quæ præsentis ægri arthritici status exigat, ante omnia respiciendum: placuit paucissima solum ex eo referre medicamentorum huc pertinetium genere.

Purgantia quod attinet, neque in principio neque in augmento dolorum (nisi lenissima) tutè adhiberi possunt; siquidem ex forti, humorum concitatione paroxysmus magis exacerbatur. Sumenda igitur sunt antè vel post invasionem, præmissis *lenientibus* & *preparantibus*.

Leniens tale præscribatur:

Rx.	<i>Fol. sennæ Alexandr. s. s.</i>	ʒi.
	<i>Rad. rhabarbari indici</i>	ʒ℞.
	<i>polypod.</i>	ʒ℞.
	<i>Sem. anisi & fœniculi ā.</i>	ʒij.
	<i>Passul. minor.</i>	ʒiij.

Coquantur in vase clauso cum aquâ fontanâ ℥ij ad tertie partis consumptionem. Sumantur deinde horis matutinis

tinis ℥iij. repetatur dosi donec leniter subducatur alvus. Plura, exigente necessitate, componi poterunt ex crystallis ꝑi, *Mecchoacannâ, cassiâ, sirupis solutivis* & aliis multis.

Aloëtica in omni podagrâ adhiberi poterunt præservativè & si alvus sit adstricta. Exemplo sunt pilulæ *aloëphanginæ* & *Francofurtenses*.

Clysteres lenientes commodè quoque admittuntur, quorum suppellex nota.

Ad *Præparationem* & incisionem humorum sumi consueverunt salia *chamadryos, chamapitbyos, succini volatile, juniperi vel restæ bovis, cum saccharo mixta*, dosi gr. XVI. vel XVIII.

Validiora purgantia ex arculis chimicorum petita *Antimoniata* & *Ξrionalia* sunt, ritè tamen præparata. Veteres ex dogmaticis *Scammonio, Gratiolâ, Helleboro, Turpetho* &c. utebantur. Landantur *pilulæ de hermodactyl.* quas etiam approbat *Paracelsus*. Mitiora tamen plerumque commendantur. e. g.

℞. *magisterii gialapii,*
crystall. ꝑi. ʒ. gr. IX.
ol. anis. & fœnic. ʒ. gut. ij.
M. f. pulvis.

Sudorifera in hoc affectu æltimantur valdè utilia, ne tamen sint nimis calida. In usum hic veniunt *Magisterium C.C. phil. calcinatum & Spiritus. Tincturæ bezoardicæ. & diaphoret.* *Extractum rad. sarsaparill.* Magno quondam apud Hispanos in usu fuit decoctum chinæ & sarsaparillæ. Ne tamen impuro existente dentur corpore.

Diuretica pariter prosunt. In quo casu præstat adhibere *spiritum juniperi & fructûs cynosbati cum aquâ petroselini temperatum.* Medicamenta ex *terebinthinâ* parata idem pollicentur. *Sp. Θ. Θ. Θ cum sale volatili urina imprægnatus.* *Tinct. ꝑi. &c.*

De *salivali Curatione* per ὀδὸν τοῦ στόματος, velle cuique suum, relinquitur.

Alterantia nunc sequuntur, quæ manifestis & appropriatis viribus hostem hunc respiciunt expellendum.

Exemplum tale sit,

Rx. *Conserv. violar. purp.*
ros. rubr.
borrag.
anthos ā. ʒj℥.

Magist. perl. & corall. ā. ʒ℥.

Tinct. corall. ʒj.

Violar. q.s.

Cum Sp. Oli mediocriter acidulandum.

F. Electuar. Dos. quantit. Nuc. jugland.

Inter *specifica* numerantur varii spiritus compositi, aquæ & balsami antiarthritici & antipodagrici.

Marrubium, chamædr. rad. filicis & pentaphylli cum musto fermentata quidam extollunt, ut & spiritum *Mumie*. Nonnulli *pulverem florum cichorii, saxifragam & betonicam*; alii *arcantum ex scambeis caruleis* paratum laudant.

Quæ ex ♀o conficiuntur, illa hic meritò locum suum inveniunt. *Tinctura martis, & antimonii* à multis commendantur.

A *Narcoticis* abstinendum, nisi summa urgeat necessitas; secus adhiberi possunt *laudanum opiatum & magisterium anodynum*, hoc in dos. ad gr. V. illud ad gr. iij. Quidam usi fuisse *oleo hyosciami*. Cavendum à repellentibus externis.

Cæterum dolores *lenientia* non sunt rejicienda. Commendatur *balsamum antipodagricum Pansæ. & Riverii cataplasma* sequens:

Rx. *Medulle panis albi in lacte muliebri*
vel caprino decoctæ ℥℥.
pulpæ cassiæ ʒiij.

Exaltetur modico croci, imponatur loco dolenti. Juxta observationes *Barbolini & Borelli*, dolores etiam permulcentur catellis cuti concoloribus, membris affectis apposis. Dicunt etiam hosce catellos, primâ vice accedente arthritide, locum

locum calentem & dolentem butyro illitum delambentes, malum auferre.

Discutientia nonnulla promptam opem adferre solent, qualia sunt: *Spiritus* * . \ominus . \oplus . fl. * . *Spiritus vini camphoratus* & *lumbricatus*, item *Sp.* & \ominus *volat.* \square a. In urbe Chemnitium dictâ Misniæ superioris non incelebri, arthritidis quasi endemica esse deprehenditur, variis tamen stipata symptomatibus, ut proinde non omnibus unum profit anodynum auxilium. Utebantur alii stercore bubulo recenti, calefacto tamen, quo partem dolentem circumdabant; Quidam muria harenorum, quidam carne bubulâ recenter mactatâ, phlegmate, \oplus li, calente sanguine cervino, Lapide medicamento Crollii, & Spiritu \ominus is * ci alii, referente *Excellentissimo Domino Preside*.

Emplastrum tophorum curationi, quæ quidem satis ambigua & rara, inservientia, copiosè reperiuntur apud Athores adnotata, quorum usus medici prudentis consilio relinquitur.

Thermæ ne admittantur nisi prius probè purgato corpore & examinatis omnibus tum constitutionis ægrotantis, tum affectûs causarum conditionibus.

De *Transplantatione* & *Curatione per magnetismum*, varix foveantur opiniones, quæ non prorsus sunt de nihilo, si superstitio abfuerit.

III. Diæta

Cum multum conferat ad curationem & præservationem, meritò eâ utendum est. Hæc autem in rectâ atque legitimâ rerum sex non-naturalium administratione consistit, quarum aliæ ad *naturalem*, aliæ ad *vitalem*, aliæ ad *animalem*, diætam referri merentur. Quod ergo *Naturalem diætam* attingit, omnis vitanda ciborum nimia ingestio. Inedia enim multos ab hoc malo liberavit. *Cibi* verò sint boni succi, & facilis coctionis. E contra mensâ exulent omnes crudi, fumo indurati, nimis falsi, & ex carnibus pennatorum quorundam, & aquatiliū venientes, palustri loco degentes aut victu pravo utentes.

Posus

Potus sit cerevisia probè defecata, bonæ notæ, nec nimis recens, neque vetusta nimis.

Vinum extra prandium & coenam admittatur nullum. Probatur quod nimis calidum non est, nec acre aut tartaro copioso abundans. Laudem ideò meretur *Jenense* & quod ὀλιγόφορον vocatur.

In *Vitali* Aër fugiendus est siccus, & qui hos morbos auget, aquilonius utpote qui poros constringit, item austrinus qui destillationes excitat; eligendus autem purus & temperatus, non frigidus, sique talis naturâ haberi nequeat, arte comparandus è lignis accensis (vaveolentibus, herbis ac floribus temperatis, vino, aquis destillatis &c.

Animi Pathemata moderata juvant. Immoderata præfertim *terror* & *ira* nocent. Leguntur tamen nonnulli terrore improvise correpti, aliquando longo tempore ab hoc affectu immunes exstitisse.

Perceptionem molesti doloris temperat Musicæ suavissimæ concentus adnuente *Theophrasto*.

Animalis (vadet 1. *somnum* tempestivum, modo, loco, tempore. 2. ante cibum mediocrem *motum* institutum. 3. naturales *excretiones* autē per urinas, sudores, alvum aut hæmorrhoides in suo cursu fervare integras.

Dissvadentur *vigilie* nimix, ut & *otium* & *quies*.

Diligenter abhorrere à *Venere* è re ægri oppidò est, quæ frequenter arthriticos & calculosos in ipso paroxysmo quidem stimulat, toties autem, quoties per acta est, jucunditatem atrocissimâ mercede compensat.

DEO SOLI SIT LAUS
ET GLORIA.

